

Nieuw feministisch elan

Een jaar geleden gaf Enzovoort *Visies op lichamelijke integriteit uit*. Daarin stond onder andere een artikel over de dwingende norm van het schoonheidsideaal, met de toenemende populariteit van cosmetische chirurgie in het kielzog. Ook schreven we over de verschuivende grenzen in de seksualiteit van jongeren. Het onderwerp bleek op meerdere plaatsen te broeien, want daarna buitelden de documentaires, boeken, artikelen en manifesten, met de bijbehorende discussies, over elkaar heen. Het debat over emancipatie en feminisme kreeg een flinke impuls.

Henriëtte Neuijen

Een feministisch Manifest: lang geleden dat zoiets gepubliceerd werd. Maar in april dit jaar rekenen vijf vrouwen onder de titel *Sex moet weer haute couture worden*¹ af met het idee dat vrouwelijkheid gedefinieerd wordt door schoonheid en de gedachte dat seksuele vrijheid hetzelfde is als totale grenzeloosheid en platheid. Het Manifest komt korte tijd na de documentaire *Bepoort Houdbaar* van Sunny Bergman. Sunny gaat hierin op pad met de vraag hoe het komt dat ze in de spiegel kijkt en zichzelf eigenlijk niet meer mooi vindt. Ze is in de dertig, heeft twee kinderen gekregen en dat kun je zien aan haar lichaam, dat niet meer zo strak en fris is als toen ze 18 was. Eigenlijk zou dat gewoon moeten zijn, maar ze merkt dat ze er last van heeft, omdat de wereld om haar heen er zo strak, slank en gelikt uitziet. Met haar gedocumenteerde tocht langs klinieken voor cosmetische chirurgie, maakte ze de discussie los die ze wilde voeren en ondersteunde met een bijbehorende website.

Manifest

In het Manifest bepleiten de auteurs drie punten. Ten eerste: 'gewoon mooi is mooi genoeg!' Foto's in tijdschriften zijn met behulp van Photoshop zo opgepoetst, dat ze niets meer met de werkelijkheid te maken hebben. Ze presenteren een schoonheidsideaal waar de gemiddelde vrouw niet aan kan voldoen, maar veel meisjes en volwassen vrouwen voelen toch de druk om zich aan te passen aan die beelden.

Wie heeft eigenlijk bepaald dat oud worden lelijk is? De auteurs roepen reclamemakers en bladenmakers op om onderschriften bij foto's te plaatsen als 'porieloos dankzij Photoshop'. Daarnaast zouden vrouwen elkaar eens wat minder scherp en venijnig de maat moeten nemen; vrouwen dragen zelf bij aan de instandhouding van schoonheidsidealen.

Hun tweede punt vatten ze samen als: 'de gewillige stoepoes in de prullenbak', waarmee ze zich verzetten tegen de sexy 'hoer' of 'bitch' die zich vrijwillig over motorkappen vleit. Wat is er bewonderenswaardig aan onderdanigheid? Echte seks is spannend, vreemd, ingewikkeld en divers. Het huidige beeld van sexy vrouwen is daarentegen eendimensionaal en te gemakkelijk. Het motto 'sex sells & money talks' wint het van trots en eigenheid. Daarop aansluitend stellen de auteurs als derde punt: 'seksualiteit is geen confectie, maar haute couture'. Wat is de betekenis van seksuele vrijheid, betogen de auteurs, als dat gelijk wordt gesteld aan 'alles moet kunnen'? Het is niet hun bedoeling om seksu-

aliteit weer te koppelen aan schaamte en eer, maar om een minder eenzijdige en platte presentatie. En wie leert jongeren om de verschillende media in perspectief te plaatsen? 'Tieners zijn bedreven internetters, maar zijn zij ook opgewassen tegen de overkill aan harde seks, vage figuren, obscure voorkeuren en commerciële machten die het wereldwijde web bevolken?' Media-educatie op basis- en middelbare scholen zou geen overbodige luxe zijn.

Met het manifest willen de auteurs een begin maken met een luidruchtige en kritische tegenbeweging tegen de platte sekstrend.

Het aantal ondertekenaars van het manifest op internet loopt tegen de 10.000.

Eeuwig jong

De vraag in het manifest, 'wie heeft eigenlijk bepaald dat oud worden lelijk is' stellen de auteurs van *Rimpelmania* (ook al in het voorjaar van 2007) in iets andere woorden, namelijk: waar komt onze eeuwig-jong-obsessie vandaan? Ze leggen de vraag voor aan een psychotherapeute, een econoom, een socioloog, een etholoog, een filosoof en een schrijfster². Iedereen heeft daar zijn eigen kijk op en er komen interessante verklaringen langs. De econoom meent dat de snelle veranderingen in de technologie maken dat kennis snel verouderd. Ervaring is niet langer meer een pre. De kennis van een 25-jarige en een 50-jarige ontloopt elkaar niet veel meer, omdat de kennis zelf soms pas een jaar oud is, terwijl de oudere

werknemer wel duurder is. Ook vraagt de arbeidsmarkt om flexibiliteit en 'het beste uit jezelf halen'. Jong en mooi past in die succesformule en die trend is ingezet door de babyboomers, die merken dat jong en vitaal een gunstig effect heeft op het prolongeren van hun carrières.

Het boek bestaat verder hoofdzakelijk uit columnachtige stukjes en ironische intermezzo's, aangevuld met tekeningen van Gumbah. Rimpelmania is een ironisch en luchtig boek, wil dat nadrukkelijk ook zijn. Iets te nadrukkelijk, naar mijn mening. De schrijfsters willen vooral geen 'bakstenen muur' schrijven, niet te somber, niet te feministisch en schieten daar een tikje in door. Je kunt ook te lollig willen zijn. En waarom altijd weer die distantie tot het feminisme, het altijd maar weer bestempelen als zeurderig en dogmatisch?

Wel feministisch

April 2007 was een drukke maand, want toen kwam Ariel Levy naar Nederland om de vertaling van haar boek *Female chauvinist pigs* te promoten. Zij bewijst dat feminisme en een prikkelend, leesbaar boek juist uitstekend hand in hand gaan. Ook Levy signaleert een (Amerikaanse) maatschappij waarin seks op een pornografische manier centraal staat. Zij ziet een lichte vrouwen die hun lichaam als wapen in de strijd inzetten. Ze zijn vrijgevochten, brutaal en doen mee met de jongens. Zoals de 'male

Voetnoten

- 1 De opstellers van het Manifest zijn: Larissa Pans (historica en journalist), Marije Lieuwens (freelance journalist), Myrthe Hilken (journalist De Pers), Sunny Bergman (documentairemaakster van Bepert Houdbaar) en Stine Jensen (docent literatuurwetenschap en publiciste). Het Manifest stond op 16 april 2007 in de Volkskrant en een dag later in De Morgen. Het manifest is te lezen op www.beperkthoudbaar.info
- 2 Dit zijn respectievelijk: Roefke Carmiggelt, Maarten Schinkel (redacteur Economie van NRC Handelsblad), Christien Brinkgreve, mensapendeskundige Frans de Waal, Ad Verbrugge en de Franse schrijfster Benoîte Groult.
- 3 Thijs Plug, 'Female pig' zoekt geluk; Ariel Levy over de ranzigheidscultuur. In: *Dagbl. De Pers*, 10-04-07.

chauvinist pig' vrouwen als een lustobject, een stuk vlees zien, zo zingen de female pigs hetzelfde liedje door mee te geilen in een striptent, of zelf, als bimbo, de rol van lustobject op zich te nemen. En dat onder het motto dat ze seksueel bevrijd zijn, doen waar ze zin in hebben en dus het toppunt van geëmancipeerd zijn. Levy illustreert haar observaties aan de hand van Amerikaanse TV-programma's als *girls gone wild*, waarin meiden zich voor de camera uit de kleren laten praten, in ruil voor een ggw-petje, of met een vrouw als Paris Hilton, die haar seksleven op internet zet. En aan de hand van een aantal mediavrouwen, zoals een bekende New Yorkse uitgeefster die als favoriete uitspraak heeft: "Ik heb de grootste lul in dit gebouw". Levy ziet hier geen emancipatie en ook geen post-feminisme, maar een voorbeeld van 'Tomming'. De term is ontleend aan het boek *De negerhut van oom Tom*. De gedachte is dat iemand uit een minderheidsgroep zich identificeert met de stereotype beelden die de machtiger groep over hem heeft, om zich met diezelfde groep te kunnen identificeren. Vrouwen gedragen zich dus als een man, of voldoen juist aan het clichébeeld van vrouwen, om

zich net zo machtig te voelen. Of, zoals Levy het in een interview³ uitlegt: "Jonge vrouwen willen net als iedereen actief deel uitmaken van deze samenleving [...] Ze zeggen: omdat het mijn eigen keuze is om in een discotheek mijn borsten te laten zien, ben ik een sterke vrouw die doet wat ze wil. Maar wat ze eigenlijk doen is zich conformeren aan wat mannen van ze verwachten. Ze verwarren aandacht met macht. Maar meedoen met mannen is niet hetzelfde als gelijkwaardig zijn." En als meiden niet sexy genoeg zijn kunnen ze de natuur een handje laten helpen door de cosmetische chirurgie.

Amerikaanse toestanden? Toch niet. In Nederland speelde immers ook de discussie in hoeverre gemeenten pornofeesten wel of niet moeten toestaan? Porno en uitgaan wordt steeds meer gezien als een volstrekt normale combinatie en er zijn feesten genoeg. In het programma *Ranking the stars* mochten bekende presentatrices en actrices onder leiding van Paul de Leeuw elkaar beoordelen op 'stoere' vragen die allemaal gingen over seks en sexy. Of kijk gewoon om je heen op straat. Het décolleté is voor vrouwen de laatste jaren centimeters gezakt, waar je ook gaat word je een blik op boezems gegund, zelfs als je om halfelf 's morgens een horlogebandje koopt. Een meisje van 14 loopt in een T-shirt met op borsthoogte in koeienletters de tekst: PAK ME!

Eigen keuze

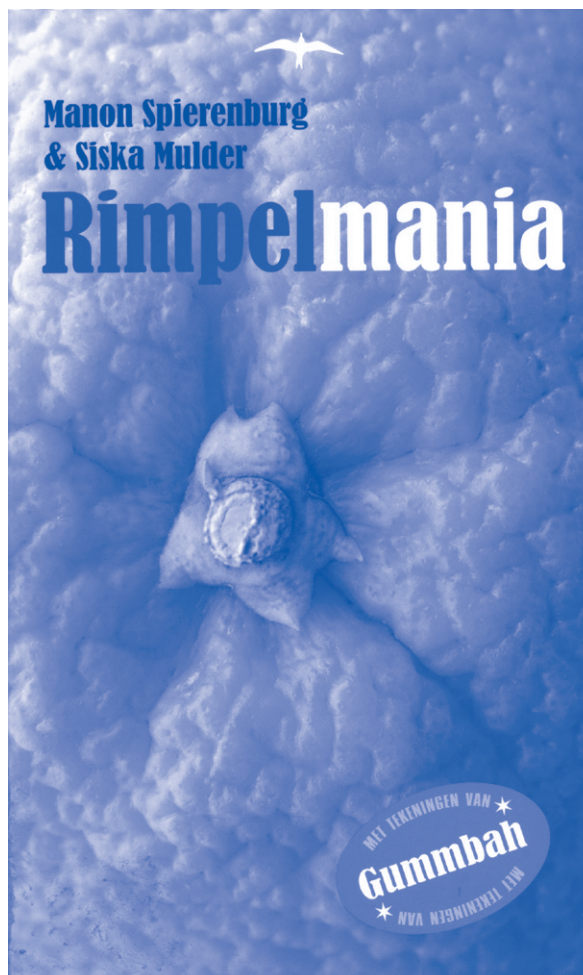
Vooralsunny Bergman cs en Ariel Levy hebben in Nederland veel discussie losgemaakt, die nog een nieuwe impuls kreeg toen de geseksualiseerde maatschappij een thema bleek te zijn in de emancipatienota van Ronald Plasterk. Er lijken maar twee reacties mogelijk. Je bent het eens met de manifestenschrijfsters en blij met de analyse van Levy, of je vindt het overdreven, betuttelend en preuts. De reactie van de voorzitter van BNN op de emancipatienota is, dat de jonge vrouwen bij BNN allemaal een grote bek hebben en zeer goed voor zichzelf

kunnen opkomen, het zijn allemaal macha's⁴. Niks aan de hand dus. In een uitzending van Zembra die ging over de jonge vrouw die na een borstvergroting en liposuctie door onverwachte complicaties overleed, zegt de arts die de ingreep verrichtte dat het een minachting zou zijn van de cliënt om haar eerst door te verwijzen naar een psycholoog. Het was immers haar eigen weloverwogen keuze. Dat deze jonge vrouw zelfverzekerd kon overbrengen dat ze de betreffende ingrepen wenst, geloof ik zo. Maar dat die keuze zo vrij is, vind ik nonsens. Want waarom wil een jonge, slanke vrouw nog perfect worden met een liposuctie, waarom wil ze haar echt niet zo piepkleine borsten toch een cup groter?

Natuurlijk laten mensen zich beïnvloeden, anders zou het toch geen zin hebben om zoveel geld en energie te steken in marketing en publiciteit? Een keuze wordt bepaald door een veelheid van factoren. Om wetenschappelijk aan te tonen dat er rechtstreekse verbanden bestaan is misschien wel onmogelijk, omdat het daarvoor een veel te complex samenspel is. De een is bovendien veel gevoeliger voor de druk van buiten en de mening van de omgeving dan de ander. Laat ik een simpel persoonlijk voorbeeldje geven. Al 25 jaar vertik ik het om dat beetje okselhaar van mij te scheren. Het zit er niet voor niks en ik vind het eigenlijk wel iets hebben. Maar toen ik een prachtige body aanschafte en showde, zeiden mijn zussen en nichtjes unaniem: 'als je die aantrekt, moet je echt je oksels ontharen'. Ik heb het niet gedaan (maar wel een beetje geknipt) en betrap me sindsdien op de gedachte dat andere mensen mij misschien onesthetisch vinden en dat vind ik niet leuk. Wat de beeldcultuur mij niet heeft kunnen aanpraten, doen mijn zussen bijna wel omdat hun mening voor mij telt. Wie jonger is en minder

Voetnoot

- 4 Geciteerd in: Arjen van Veelen, De preutsheid van Beyoncé, *NRC*, 5-10-07.
5 Stine Jensen, Tegen de jarretelfilosofie: hoerige lingerie helpt de emancipatie helemaal niet. In: *NRC*, 7-4-07.

zelfvertrouwen heeft op het gebied van haar uiterlijk, zal zich ongetwijfeld meer aantrekken van haar omgeving en op grond daarvan een keuze maken.

Eenzijdig

Waarom zou je een moraalridder zijn als je je verzet tegen een verpletterend schoonheidsideaal, dat alomtegenwoordig is op billboards. Zoals Stine Jensen (zo'n moraalridder) het formuleert: "Wie normen en waarden aan de commercie overlaat, belandt in bimboland"⁵. Wie de kritiek alleen maar wegzet als preuts, miskent naar mijn mening de notie dat het beeld zo ontzettend eenzijdig is en dat steeds maar weer hetzelfde cliché over de toonbank gaat. Hoeveel miljoenen zouden er omgaan in de schoonheidsindustrie?

Ariel Levy verwoordt dit in de conclusie van haar boek als volgt: "Zonder twijfel voelen sommige vrouwen zich het lekkerst met een gladgeschoren

vagina, gecorrigeerde schaamlippen, vergrote borsten en kleren die veel bloot laten. Ik ben blij voor ze. Ik wens ze veel gelukzalige en soepele rondjes rond de paaldanspaal. Maar er zijn ook heel veel vrouwen (en ja, mannen) die zich beperkt voelen in deze omgeving, die gelukkiger zouden zijn en zich seksueel vrijer zouden voelen -zelfverzekerder, ongeremder en alles wat daarbij hoort- als ze andere vormen van expressie en amusement zouden verkennen." Dat geldt voor volwassenen en dat geldt eens te meer voor jongeren die hun seksualiteit aan het ontdekken zijn en experimenteren. Hun wens ik toe dat ze daar inderdaad vrij in kunnen kiezen. En daarom wil ik minister Plasterk van harte helpen in zijn voornemen om wél stil te staan bij de gevolgen van seksualisering. ■

Henriëtte Neuijen werkt bij Enzovoort.

Literatuur

- Ariel Levy (2007) *Female chauvinist pig: de opkomst van de bimbo-cultuur*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Manon Spierenburg & Siska Mulder (2007) *Rimpelmania*. Amsterdam: Thomas Rap.